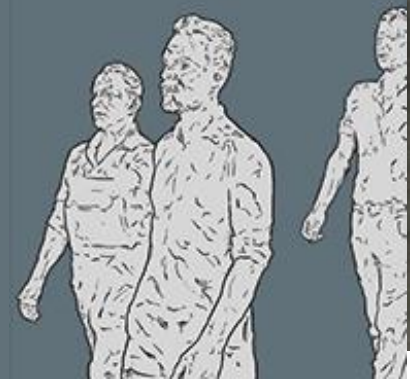

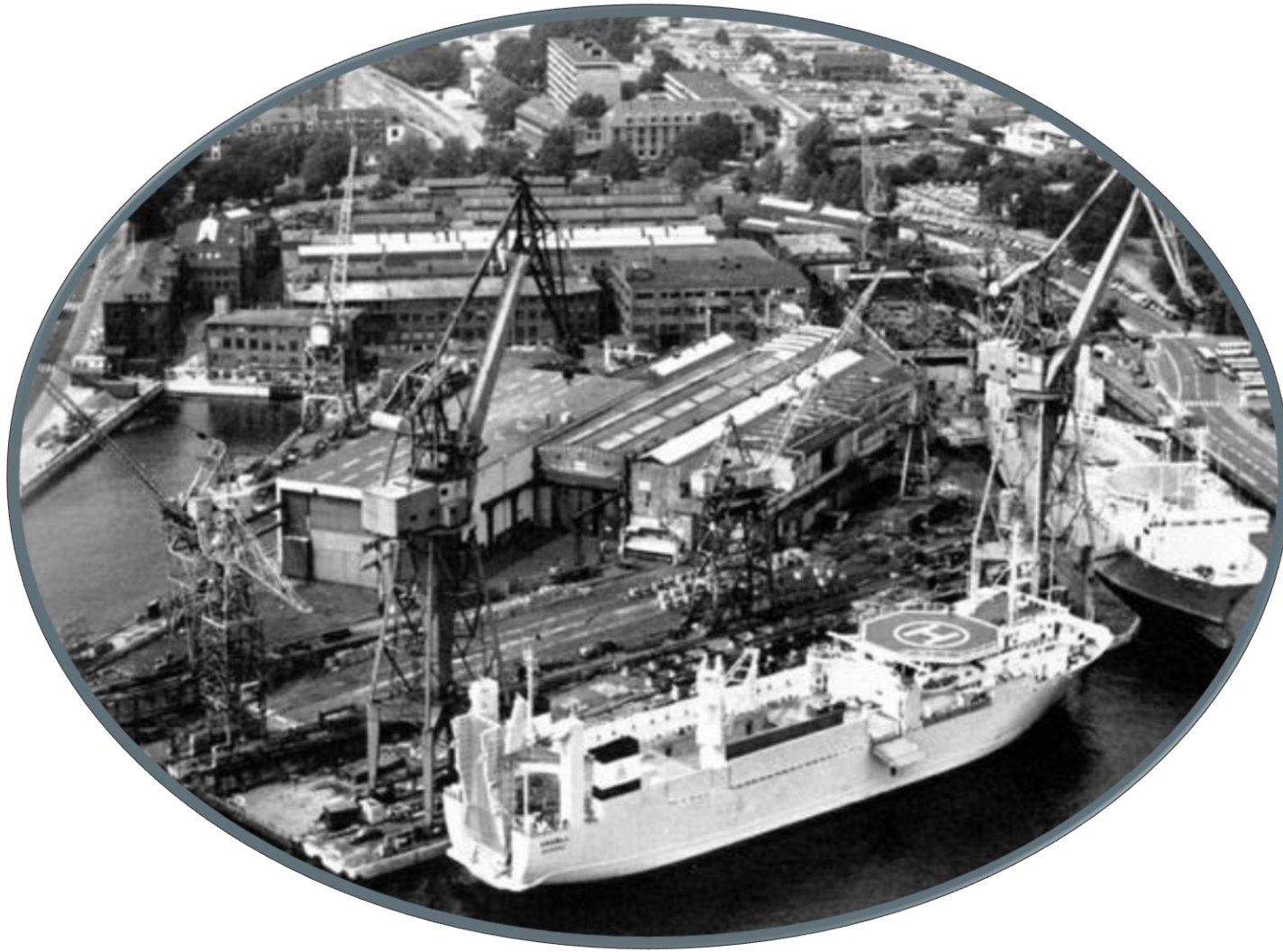

VÆRFTSMUSEET

LÆRLING PÅ VÆRFTET

- elevopgaver

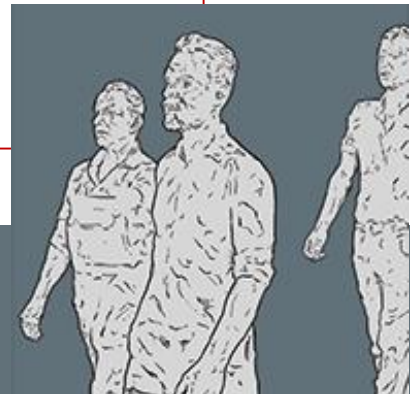
HEJ!

Når I kommer på besøg på Værftsmuseet, skal I opleve hvordan det var at have sin første arbejdsdag på Helsingør skibsværft.

Vi tager 60 år tilbage i tiden, da der blev bygget rigtig mange skibe i Helsingør.

Dengang så området ud som på billedet.

Kan du kende Kulturværftet?

LÆRLING PÅ VÆRFTET

PÅ HELSINGØR MASKIN- OG SKIBSVÆRFT

Man byggede både store og små skibe til mange forskellige formål.

Man byggede færger der blev brugt til toge og biler, køleskibe til at sejle med bananer og anden frugt, krigsskibe til den danske flåde og flere luksus lystyachts.

Mange mænd i Helsingør arbejdede her. Mange startede som lærling som 14-årige, og enkelte fortsatte indtil de gik på pension. Værftet lukkede for næsten 40 år siden, men bygningerne står her endnu og fortæller historien om skibene, der blev bygget her og de mennesker der arbejdede her.

Når I kommer på besøg, er I måske så heldige, at I selv møder nogle mænd, der startede som læring i 1950'erne.

De kan tydeligt huske deres første dag i lære på værftet!

*Passager og togfærgen 'Helsingør' blev bygget på værftet i 1955.
Foto fra @Museerne Helsingør*

LÆRLING PÅ VÆRFTET

I skal høre/læse en kort historie om en dreng, Jørgen, der i midten af 1950'erne var 14 år gammel og skulle starte som lærling på værftet i Helsingør.

Jørgen kunne være jeres bedstefar i dag.

Men først skal I blive lidt klogere på, hvordan livet var i 1955.

I 1955 var meget anderledes. Der var for eksempel ingen computere, og der var næsten ikke nogle udsendelser i fjernsynet. Man talte på en anden måde og så helt anderledes ud.

Hvis I havde været børn i 1950'erne her i Helsingør, havde jeres liv været anderledes, end det I kender i dag.

De tre mest populære navne for pigerne var Susanne, Kirsten og Hanne, og for drengene var det Erik, Peter og Jørgen.

Sådan ville I se ud, hvis I var børn i 1955. Foto fra Kristelig dagblads arkiv

LÆRLING PÅ VÆRFTET

?

1. Hvilke pige- og drengenavne er populære i dag?
2. Hvad hedder jeres bedsteforældre?
3. Ud fra hvad klassens bedsteforældre hedder/hed undersøger I hvad de mest populære pige- og drengenavne var dengang.

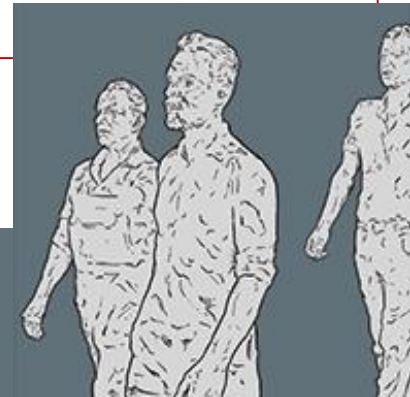
1.

Populære pigenavne i dag:

Populære drengenavne i dag:

2.

- Mormor
- Morfar
- Farfar
- Farmor
- Bedste

3.

Ud fra hvad jeres bedsteforældre hedder/hed, kan I skrive hvad de mest populære pige- og drengenavne var dengang:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

LÆRLING PÅ VÆRFTET

BØRNS FRITID I 1955

Når I havde fri fra skole, var det ikke noget med TV, World of Warcraft, PSP, Nintendo eller Ipad.

I 1950'erne legede mange børn på gaden. Der var bedre plads end i de små huse og lejligheder.

Drengene legede kuglespil, biler eller spillede bold, og pigerne sjippede, hinkede eller hoppede i elastik og sang sanglege og læste pigebøger.

Hvordan leger I, når I har fri?

Nævn de tre lege du bedst kan lide at lege.

1. _____
2. _____
3. _____

Smedelærlinge ca. 1960. Ukendt fotograf ©Museerne Helsingørs arkiv

Næsten alle, der er født i Helsingør, kender nogen der arbejdede på værftet. Det var nemlig sådan, at sønnerne tit arbejdede det samme sted som faren. Sådan er det ikke altid i dag. Mange laver noget helt andet end deres forældre.

Når du bliver så gamle, at du skal have et arbejde, vil du så lave det samme som dine forældre?

- Hvad vil du gerne arbejde med, når du bliver stor?

- Hvad har jeres bedsteforældre arbejdet med?

- Er der nogle af dem, der har været på værftet her i Helsingør?

LÆRLING PÅ VÆRFTET

Jørgens far var grovsmed på værfter og havde selv stået i lære på værftet i 1929-1933. Jørgen blev skrevet op som lærling, da han var 11 år gammel. Men han kunne først starte, når han havde afsluttet 6. klasse og var blevet 14 år.

Første gang Jørgen kom ind på værftet var han kun 9 år gammel. Han skulle aflevere sin fars madpakke. Den havde han nemlig glemt derhjemme på køkkenbordet.

Da Jørgen kom til værftet, gik han ind ad den samme port, som I skal gå igennem når I komme ind til museet.

Men meget så helt anderledes ud dengang. I højre side sad portneren og holdte øje med alle der kom ind og ud. Her skulle alle arbejderne stemple ind og ud med deres personlige brik hver dag.

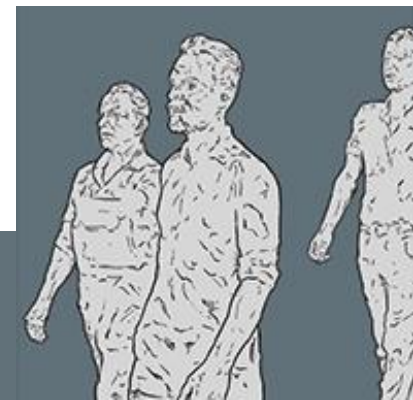
Da Jørgen var kommet igennem porten, åbnede en ny verden sig for ham.

Store røde bygninger med maskinlarm, røg og støj lå lige fremme, og til højre kunne han se ned til vandet hvor skibsbygningsafdelingen lå.

Her lå flere helt og halvt færdige skibe.

Jørgen sukkede dybt: "Hvordan skulle han overhovedet kunne finde rundt, når han engang selv startede som lærling?"

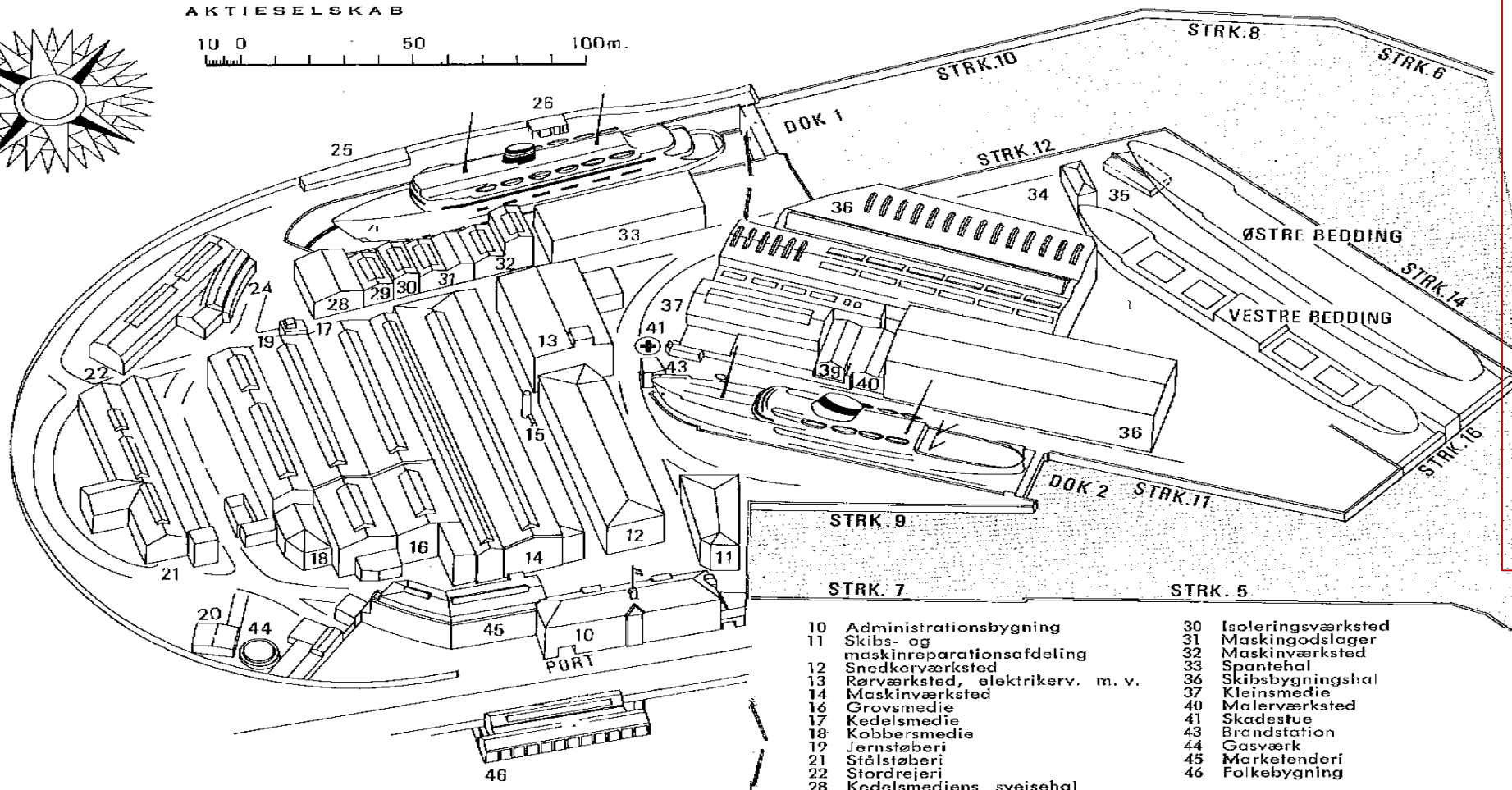
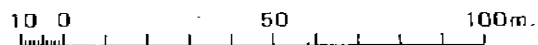
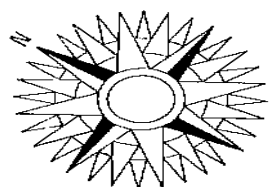
LÆRLING PÅ VÆRFTET

Her er en oversigt over hvilke bygninger der var på værftet i 1950'erne.

HELSINGØR SKIBSVÆRFT OG MASKINBYGGERI

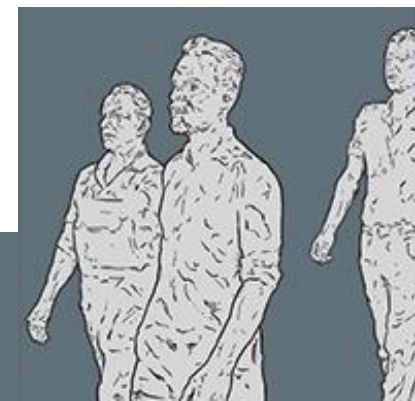
AKTIESELSKAB

I dag er bygning 12 og 13 Kulturværftet med bibliotek. Det er blevet lidt længere, end det I kan se på billedet.

Værftsmuseet ligger i dag i bygning 45.

Nogle af bygningerne er i dag revet ned, men mange står her endnu.

LÆRLING PÅ VÆRFTET

I skal farvelægge de bygninger I skal se, når I er LÆRLING PÅ VÆRFTET:

- Find stedet hvor der står **PORT**. Det er indgangen til værftet
- Farv bygning 10 **rød**. Her blev der stemplet ind og ud hver dag samt udbetalt løn om lørdagen.
- Farv bygning 14 **grøn**. Her startede lærlinge med at blive undervist på fileskolen og på lærlingeskolen.
- Farv bygning 16 **orange**. Dette var grovsmedjen.
- Farv bygning 18 **blå**. Engang var dette kobbersmedjen. I dag er det et værksted, hvor der bliver bygget historiske træskibe. Her skal I arbejde som lærlinge.

LÆRLING PÅ VÆRFTET

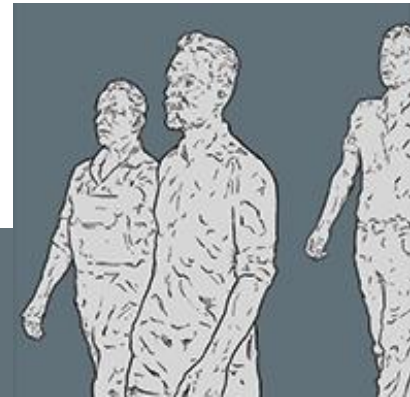
1. DAG

Nu var dagen endelig kommet.

Jørgen havde haft fødselsdag og var blevet 14 år. Nu var han gammel nok til at komme i lære på værftet. Hans far havde fulgt ham hen til værftet. Ind ad porten var de kommet. Sammen med mange, mange arbejdere havde de mast sig ind.

Faderen havde fulgt Jørgen op til lærlingeværkstedet. Her havde han fået den første overraskelse.

Lærlingemesteren, sådan hed den lærer, der skulle undervise Jørgen og de andre lærlinge, havde nemlig temmelig skrappt bedt ham om at tage hatten af. Man skulle altid tage hatten af, når man talte med en mester og faktisk med alle voksne.

De første par dage som lærling var meget forvirrende for Jørgen. Man måtte ikke dit og ikke dat. Nogle af de ældre arbejdere, blev kaldt svende og andre mestre.

Jørgen vidste endnu ikke, hvad forskellen var på en lærling, en svend og en mester.

Kan I hjælpe ham med at sætte ring om de rigtige svar?

?

Sæt ring om det rigtige svar

Man er lærling, når man:

- 1) er uddannet som lærer
- 2) lige er begyndt at arbejde på værftet for at lære et fag

Man er svend, når man:

- 1) hedder Svend. Mange havde nemlig det samme navn
- 2) er uddannet på værftet til et bestemt håndværk

Man er mester, når man:

- 1) er verdensmester i skibsbygning
- 2) bestemmer over svende og lærlinge

LÆRLING PÅ VÆRFTET

FILESKOLEN

Jørgen startede som lærling sammen med de andre drenge, der skulle lære samme fag.

Det kunne være smedelærling, elektrikerlærling, maskinarbejderlærling tømrerlærling osv.

Jørgen skulle i lære som maskinarbejder.

Som maskinarbejder var det vigtigt at kunne file. Mange af de metal-elementer der skulle bruges som maskindele og som værktøj, skulle files meget præcist.

Jørgen var på fileskolen i de første tre måneder, hvor han virkelig filede meget med mange forskellige slags fileværktøj.

Alle lærlinge skulle blandt andet file en terning.

Det tog lang tid.

LÆRLING PÅ VÆRFTET

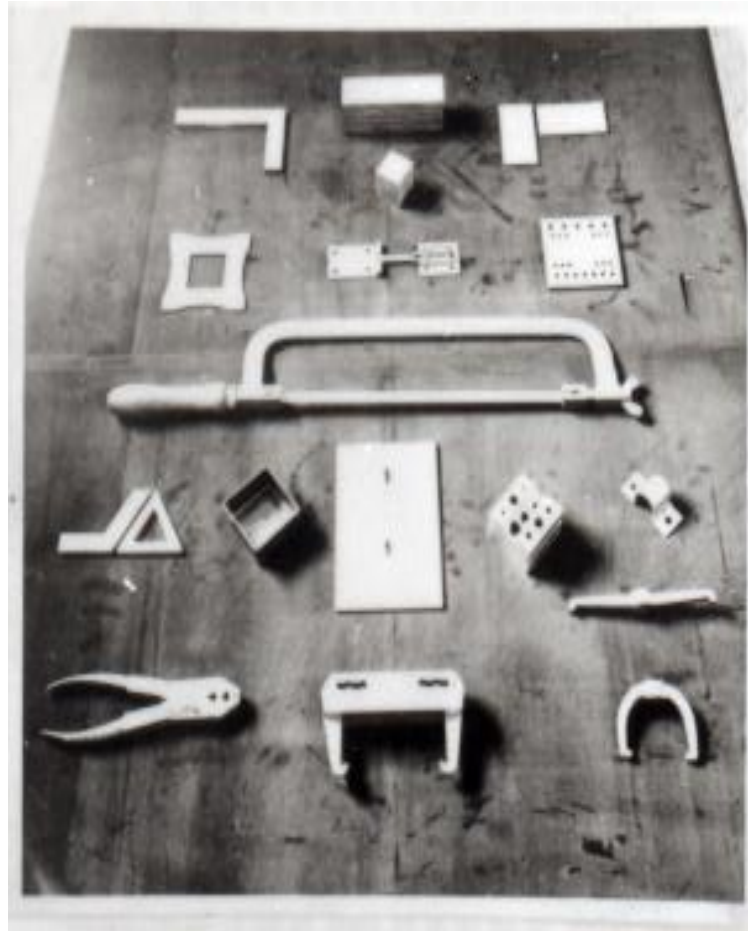

HÅNDVÆRKET

Hvert eneste fag havde sit særlige værktøj.

Noget som kun det fag brugte.

Det havde taget tid at lære at bruge det rigtigt.

En dag skete der dog noget værre noget på værftet.

Da Jørgen var lærling, satte en svend ham til at rydde op i sit værktøj. Jørgen havde været lidt træt den dag, så han så sig ikke ordentligt for.

Han fik rodet rundt i det hele og lagt værktøjet de forkerte steder, i det skib, han var med til at bygge.

Han måtte skynde sig at få styr på det, inden svendene opdagede det. Ellers vil der blive en farlig ballade!

LÆRLING PÅ VÆRFTET

HÅNDVÆRKET - sæt streg mellem det værktøj og den håndværker der bruger det:

Elektriker

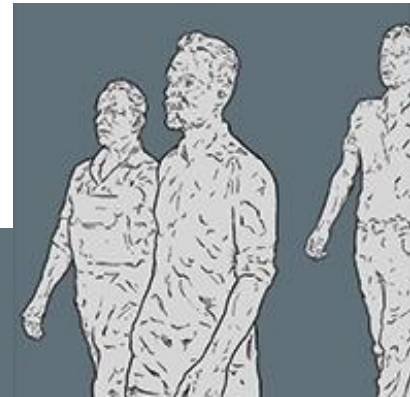
Smed

Maskinarbejder

Tømrer

Teknisk tegner

LÆRLING PÅ VÆRFTET

SVENDEPRØVEN

Jørgen skulle være i lære på værftet i fire år, før han var færdiguddannet som svend.

Når han var ved at være færdig, skulle han til en eksamen.

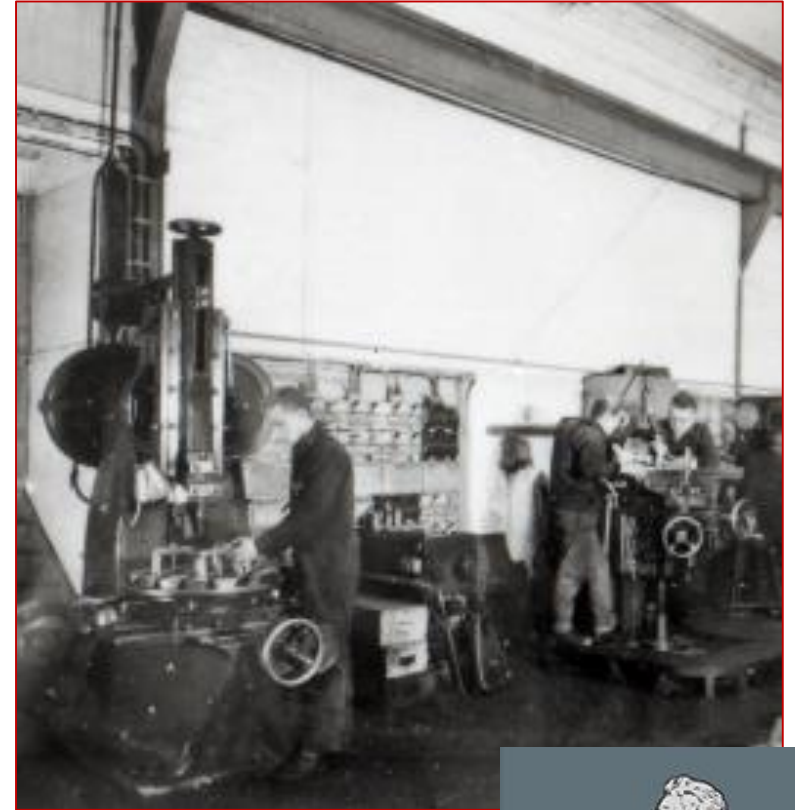
Det hed en svendeprøve.

Svendeprøven var den prøve, hvor man viste, at man havde lært noget som lærling. Man skulle lave noget, hvor man viste at man kunne bruge sine hænder.

Snart var de fire år gået. Jørgen havde været i lære på mange forskellige afdelinger på værftet.

Han havde været på fileskole, hvor han havde lært at file og lave værktøj, lærlingskole hvor han havde lært at betjene en drejebænk, gået på teknisk skole om aftenen og både været i maskinværkstedet, i smedjen og i skibsbygningen.

Han havde lært mange forskellige håndværk.

SVENDESTYKKET

Der var meget man skulle vide, når man byggede skibe.

Jørgen skulle være maskinarbejder, og hans svendestykke skulle derfor være noget, som man brugte i maskinværkstedet.

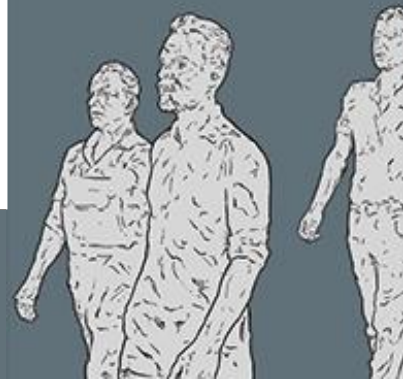
Han stod ved drejebænken og arbejdede. Støvet og metalspånerne fløj omkring ham, og han prustede. Det var svært, og han skulle koncentrere sig meget.

Men efter noget tid, var han næsten færdig.

Han trådte et skridt til siden og betragtede sit svendestykke. Nu var det endelig helt færdigt.

*Svendestykke: En boreskralde
En håndholdt boremaskine, der kunne
komme til der hvor en boremaskine
ikke kunnen komme ind.
Udstillingsgenstand ©Museerne Helsingør*

FAGLÆRT HÅNDVÆRKER

Jørgen bestod sin svendeprøve.

Hans lærlingemester "Hoved og røv", var meget stolt og roste Jørgen for hans arbejde.

Jørgen fik foræret en pung med 25 kr. og et svendebrev.

Han var meget, meget glad.

I morgen skulle han nemlig møde på maskinværkstedet og starte på sit nye arbejde.

Nu var han svend!

Og så havde han en drøm om at komme ud at sejle. Snart ville han søge hyre på et skib, så han kunne komme ud og se verden!

Jørgen var bestemt ikke den eneste lærling på værftet.

I 1950'erne var der næsten 3400 ansatte på værftet og ca. 800 af dem var lærlinge.

Lærlingene kom mange forskellige steder hen.

At bygge skibe var nemlig noget, der krævede mange arbejdere. Alle kunne hver deres lille del, og tilsammen kunne de bygge skibe

LÆRLING PÅ VÆRFTET

Jørgen er en opdigtet person.

Vi har samlet de bedste historier fra de gamle værftsarbejdere og blandet dem med historiske kilder - ud af det kom Jørgen.

Tak til værftsarbejderne for at lade sig interviewe om deres lærlingetid.

Tekst: Jacob Bødskov og Line Brun Stallknecht
Layout: Museerne Helsingør
Fotos: ©Museerne Helsingørs arkiv.

LÆRLING PÅ VÆRFTET

